

Västmanl.

Henriks Olsson Hagbo St. Mikael Västerås

Om julen. Väderleke, skott-namnvisning

När julen malkas, blir det brättom. Det skall slaktas, byggas, bakas, och mycket annat, som skall vara undanstökat till den stora hälgen. Lucia-dagen fijas även nu, så den kan ju förbigås. Julaftan skulle djuren ha uträ förplägnad, t. o. m. smaka jultullarna. Juldagen skulle alla till julattän, som då började tidigare än nu. Alla skulle de ha lövvedsbläss och lysa sig med. När det var slut på julattän, skulle alla tävla om att komma först hem. Den som kom först, skulle först få in skörden. Annandag jul skulle korna ha ärtkål, för att de ej skulle skilja sig från varandra, då de kommo på bete.

Väderleksmärken.

Om vädrik jul, vinter om påskan, eller grön jul, vit påsk. Ljus julotta gör ljusa laddgolv, d. v. s. om det är fullmåne på julen, skall det bli dålig skörd. Om nymanen ligger på rygg, blir det mitt väder det nyet, men står den rätt upp blir det kallt. Äi det mycket kallt men knäpper i knutar m. m., står det om till len. Dansa myggen i januari, blir det svårt foderår. Om kräkorna skriker mer än två gånger i laget i januari, blir det tidig vår.

Vincent-dagen klar och skär, så din åker så fort den bär, är den grön och mulen, så den, då den är väl vulen.

Så länge lärkan sjunger före kyndelsmässan, så länge tiger hon stilla efter den. Om istapparna äro långa vid fastlagmatten blir linet långt. Klar fastlag gott spanmålsår.

Vid Dorotea-tiden faller mästa snön. Vad mars ej villt, kommer efter i april. Äi mars trogen vid plojen, håller april honom åter still. Fryser det natten till Maria bebädelsedagen, skall det frysa i 40 nätter. Regnar det på Sångfredagen, så har man att förvänta en torr sommar. Mars torr april våt och maj kall, fyller bondens lador all, men april torr och ren är bonden till stort men. April-snö är gott som färagså. Tiburtius-dagen är första sommardagen, om den är

Västmanl.

Henrik Olsson Hagbo St. Mikael Västerås

Om julen. *Väderbete, skott-människor*

När julen matkas, blir det brättom. Det skall slaktas, byggas, bakas, och mycket annat, som skall vara undanstökat till den stora hälgan. Lucia-dagen firas även nu, så den kan ju förbigås. Julafton skulle djuren ha elta förplägnad, t. o. m. smaka julbullarna. Juldagen skulle alla till julattän, som då började tidigare än nu. Alla skulle de ha torrvedsbläss och lysa sig med. När det var slut på julattän, skulle alla tävla om att komma först hem. Den som kom först, skulle först få in skörden. Annandag jul skulle komma ha ärtbalen, för att de ej skulle skilja sig från varandra, då de kommo på bete.

Väderleksmärken.

Om vädrik jul, vinter om påskan, eller grön jul, vit påsk. Ljus julotta gör ljusa laddgar, d. v. s. om det är fullmåne på juten, skall det bli dålig skörd. Om nymanen ligger på rygg, blir det mitt väder det nyet, men står den rätt upp blir det kallt. Är det mycket kallt men knäpper i knutar m. m., står det om till len. Dansa myggen i januari, blir det svårt foderår. Om kräkorna skriker mer än två gånger i taget i januari, blir det tidig vår.

Vincent-dagen klar och skår, så din åker så fort den bår, är den grå och mulen, så den, då den är väl vulen. Så länge lärkan sjunger före kyndelsmässan, så länge tiger hon ställa efter den. Om istapparna äro långa vid fastlag-matten blir linet långt. Klar fastlag gott spanmålsår. Vid Dorotea-tiden faller mästa snön. Vad mars ej vill, kommer efter i april. Är mars trogen vid plogen, håller april honom åter still. Fryser det natten till Maria bebådelse-dagen, skall det frysa i 40 nätter. Regnar det på Sångfredagen, så har man att förvänta en torr sommar. Mars tou april väl och maj kall, fyller bondens lador all, men april tou och sen är bonden till stort men. April-snö är gott som färågä. Tiburtius-dagen är första sommardagen, om den är

97

vacker, blir sommaren blåsigt och kall, och tvärtom. Ligger godun om varen i djupt vatten så följer en torr varm sommar men ligger den vid stranden eller annars på grunt vatten, har man att vänta en våt sommar. Kommer Erik med ax, så kommer Olle med kaka. Bed om regn före midsommar, efter kommer det nog din bön förtur. Regnar det den 27 juli, sju sovare-d skall det regna i sju veckor. Faller löven tidigt från träden så är att vänta en vacker efterhöst och mildt väder. När björn och pilar länge behålla sitt löv grönt i toppen, under de de falla det tidigt på de nedre grenarna, så kan man vänta tidig och god vär. Ligger löven ännu i oktober fast på träden så är en sking och tidig vinter att förvänta. Grönspetten förkunnar väderleken omkring tre dygn förtur. Har han ett låg entonigt läte, blir det vackert väder, skriar han starkt, blir det regn och oväder och kommer han in till husen och skiter, då blir det än värre. Domherrens ankomst är ett säkert tecken till köld och oftast även till snö. Är det mycket rännbår, blir det kall vinter. Om stubben bär hatt Anders-mässe natt, har man att vänta en strän vinter. Anders braskar-jul slaskar och tvärtom.

Sägner om skatter och ortnamn.

I Lillhärads socken cirka 2 mil från Västerås ligger Slagårda-gård. Sägner berättar att i forna dagar, har det varit ett stort slag där. Där skall även en konung med sina skatter ligga begravnen. Kullen visar än i dag, var det är. Det säges, att folk börjat undersöka kullen, men blivit avbrutna av t. r. x. en häna, som skulle till Svann med ett sädeslass och mycket annat. Går man sedan skogsvägen omkring 12 km. norrut, kommer man till Taftsjön. Med denna äro en del sägner förknippade, om en silvergruva, som blivit förlagd för flera sekler tillbaka i tiden. Det är många, som försökt att leta reda på den men utan resultat. Var det någon som trodde sig ha funnit den och gick hem efter verktyg; hittade han aldrig tillbaka till samma ställe. Om hade yxa och märkte träden. När han kom tillbaka, var hela skogen märkt. Hade han märkt

träden norrifån och uppåt stammen, hade han sett skillnaden, den som märkt träden hade då blivit lurad. Det säges även, att öppningen till gruvan skall vara på botten av sjön, luckan till nedgången skall vara fästad vid en kedja, som är fastsatt kring en trädot. Det påstås, att när det blir slut i Sala silvengruva, då först skall någon finna den. För en röst i Sala gruva har sagt: "Skrapa mig ej för nämma inpå benen, för min syster i Toftens har råman."

Så några ord om hur Skultuna-socknen fått sitt namn. För många år sedan brann kyrkan, den låg då närmare kvartan, och klockorna ramlade ner i ån. När de så skulle ta upp dem, skulle ingen få säga något, men när de hade dem nästan uppe, var det en som sa: "Nu, har vi den allt här ändå!" Men då försvan den i djupet. Då höides en röst norrifån, att de skulle hämta ett par älsqamla tvillingstutar, som voro uppfödda med söt mjölk. Då var det på en gård, där de hade ett par, som ej fått söt mjölk förrän den dagen. När de därför kom dit, höides åter en röst: "Inga skut-kalvar!" Därav namnet skut-tunna, som ändrades till Skultuna.

Socknen närmast är Skerike. När kyrkan där skulle byggas, kommo de ej överens om var den skulle stå. Då togo de och satte ett par stutar för en stock, där de stannade, skulle kyrkan byggas. Då fastnade stocken så att de ej rädde dra, då var det en, som sade: "Sker-icke!" Därav namnet Skerike.